

Miscellanea

Heimatliteratuur over Norbertus

Johannes Derksen, zelf geboren aan de Nederrijn, voelde zich geboeid door de figuur van Norbertus en schreef over hem een verhaal dat men als historische roman of als heimatliteratuur zal moeten betitelen ¹⁾. Tot op heden had de figuur van Norbertus slechts weinig tot dit soort literatuur aanleiding gegeven. Men zal zich in dit verband enkel een roman herinneren, door Jos. Van Rooy in 1943 gepubliceerd, en waarin de figuur van Tanchelm, meer dan die van Norbert, centraal staat ²⁾. Toch mag men deze beide werken niet op één lijn stellen. In de roman van Jos. Van Rooy is de historische waarde immers zeer miniem, terwijl Johannes Derksen wel een inspanning gedaan heeft om zich aan de historische feiten te houden. Toch blijft ook in dit werk de historische onderbouw te zwak om een waardevolle historische roman te leveren. Er werden teveel feiten uitgevonden, waarvoor geen enkel historisch bewijs voorhanden is, en die ook soms de literaire structuur van het boek niet dienen.

Wanneer de schrijver, tegen enkele degelijke historische studies in ³⁾, aan het onweder op de weg naar Vreden, de bekering van Norbertus wil toeschrijven en dit standpunt in een *Nawoord* wil goedpraten, dan was dat wellicht omwille van de beeldende kracht van dit verhaal, waaraan hij ook de titel van zijn werk ontleende. Doch verhalen zoals dat van Norbert die door aartsbisschop Frederik van Keulen naar Schwelm zou gezonden zijn om het stoffelijk overschot van de kar-

¹⁾ Johannes DERKSEN, *Kehr um, Norbert! Eine Erzählung aus dem Leben des heiligen Norbert*, Leipzig, St. Benno-Verlag, 1971, 368 blz. 1 kt. DM. 14,80.

²⁾ J. VAN ROOY, *De profeet der verdwazing*, Diest, « Pro Arte », 1943, in-8°, 289 blz.

³⁾ Over de bekering van Norbertus handelden vooral: J. GREVEN, *Die Bekehrung Norberts von Xanten*, in *Annalen des historischen Vereins für den Niederrhein insbesondere das alte Erzbistum Köln*, 1930, CXVII, blz. 151-159; H. ENGELSKIRCHEN, *Zur Bekehrung des hl. Norberts*, in *Anal. Praem.*, 1955, XXXI, blz. 344-345 en Pl. LEFÈVRE, *L'Épisode de la conversion de S. Norbert et la tradition hagiographique du « Vita Norberti »*, in *Revue d'histoire ecclésiastique*, 1961, LVI, blz. 813-826. Van deze studies wordt alleen die van J. Greven aangehaald bij de *Benutzte Literatur*, blz. 366-367.

dinaal-legaat Dietrich naar Keulen over te brengen, zijn loutere uitvinding van de schrijver, waarmee zelfs de literaire spankracht van het boek niet gediend is (blz. 252-255).

In een historische roman over de twaalfde eeuw zal het aandeel van de verbeelding natuurlijk steeds veel groter moeten zijn dan b.v. in een gelijkaardig werk over de Zonnekoning, doch de lezer mag terecht eisen dat de schrijver al het bekende feitenmateriaal zou hebben bestudeerd en aangewend en slechts op zijn verbeelding beroep doet om het verhaal zijn eenheid te geven. Het uitgevondene zal bovendien steeds moeten kaderen in het geheel van het verhaal en als waarschijnlijk voorkomen, m.a.w., de schrijver zal het liefst zijn aanvullingen kiezen uit de meest betrouwbare historische hypothesen. Wie dit werk als historicus ter hand neemt, zal op vele punten onvoldaan zijn, ondanks de soms zeer lofwaardige pogingen van de schrijver om de tijdsgeest zo dicht mogelijk te benaderen.

Als heimatliteratuur is dit werk niet onaangenaam om lezen. De knecht van Norbertus, die door Derksen niet zonder bedoeling Derkse (Diederik) wordt geheten, is een rasechte volkse Rijnlander, die een dialect spreekt dat de Limburgse en Kempense dialecten zeer dicht benadert. Zijn beeldrijke taal, zijn spreekwoorden en levenswijsheid, zijn uit het leven gegrepen en brengen een warme levensechtheid in het verhaal.

Positieve punten zijn verder nog een vrij goede natuurbeschrijving, een soms treffend oproepen van de religieuze tijdsgeest en de boeiende beschrijving van de innerlijke ontwikkeling van de hoofdpersoon. De schrijver had voorzeker, bewust of onbewust, de bedoeling de lezer te stichten, doch die bedoeling wekt bij de lezer geen wrevel, zoals dat in sommige Norbertus-biografieën het geval is.

Dit verhaal is, zoals de titel aanduidt, in hoofdzaak een bekeringsverhaal, dat eigenlijk eindigt met het vertrek van Norbertus uit de streek van Xanten en Keulen (blz. 319). Daarna volgen er nog slechts 24 blz. over: *Der weitere Lebensweg Norberts*, waarin de jaren tussen 1118 en 1134 kort worden samengevat. Het is duidelijk dat de belangstelling van de schrijver vooral twee polen kende: zijn Rijnlandse heimat en de innerlijke geestelijke ontwikkeling van Norbertus. Bij het beschrijven hiervan heeft het J. Derksen niet aan verbeeldingskracht ontbroken. Hij bereikte geen toppunten, noch als historische roman, noch als letterkundig werk, doch zijn boek biedt een goed

heimatverhaal van hoog-vulgariserend niveau, dat vooral door de Rijnlanders wel graag zal worden gelezen.

W. M. GRAUWEN, O. Praem.

Nieuwe documenten betreffende het Norbertinessenklooster van Serskamp (Tussenbeke)

Door de publikatie van de inventaris van het kerkarchief van de dekenij Oosterzele-Oordegem-Zottegem, opgesteld door G. Gadeyne en J. Verschaeren ¹⁾, kwamen een aantal documenten over Serskamp aan het licht, die weliswaar slechts uit de 17de en 18de eeuwen dateren, maar toch niet onbelangrijk zijn, aangezien zij de religieuze en kerkrechtelijke toestand van het klooster betreffen en een aantal personalia bieden ²⁾.

Vooreerst vindt men in het register nr. 121, fol. 176-179v^o, de aantekeningen, gemaakt door de aartsdiaken, de aartspriester of hun plaatsvervanger, die volgens de bepalingen van het Concilie van Trente de opdracht hadden de novicen te ondervragen alvorens zij de plechtige professie aflegden. Deze novicen zijn ofwel van het hospitaal van Velzeke, ofwel van Tussenbeke. Haar verklaringen werden aan de aartsbisschop verzonden. Een exemplaar van het formulier voor ondervraging vindt men trouwens in nr. 172. De notities geven soms de

¹ *Rijksarchief te Ronse. Inventarissen van archieven van kerkfabrieken (Oud Regiem)*, deel I, Brussel, 1971, blz. 228-259. Deze documenten zijn afkomstig van de kerkfabriek van Zottegem (O.-L.-V.-Hemelvaart), zie de inleiding blz. 228. De archiefstukken over Tussenbeke vindt men in de nrs. 121, 170, 174 en 175.

² Deze gegevens bieden een aanvulling op het artikel van M. DE MEULEMEESTER, *Le monastère de Tusschenbeek*, in *Anal. Praem.*, 1930, VI, blz. 270-275: *Suppression du monastère*. In hoever deze documenten dubbel gebruik uitmaken met de archiefstukken van Tussenbeke, bewaard in het archief van het aartsbisdom, konden we niet nagaan, aangezien dit laatste archiefdepot de wederzijdse uitlening met het Algemeen Rijksarchief opzegde sedert oktober 1972. Over de afschaffing van Tussenbeke handelt het recent artikel van J. PIETERS, *Het klooster van Serskamp gezeid «Tussenbeke»*, in *Tijdschrift voor Heemkunde en Geschiedenis*, 1971, XVIII, nr. 3, blz. 49-52, waarin echter niet nauwkeurig naar de bronnen wordt verwezen. De schrijver lijkt in elk geval de hier vermelde bronnen niet gebruikt te hebben. Een degelijke notitie over Tussenbeke van de hand van Dr. N. J. Weyns, O. Praem. (Tongerlo), zal binnenkort verschijnen in het *Monasticon belge*.